

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Інститут людини

Кафедра спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти

«ПОГОДЖЕНО»

Проректор з науково-методичної та навчальної роботи

О.Б. Жильцов)

ім'я

прізвище

« » _____ 2018 р.

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Вченою радою Інституту людини
Протокол 8 від «25» квітня 2018 р.

Учений секретар

_____ Т.П. Спіріна

ПРОГРАМА

КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

З ЛОГОПЕДІЇ І СПЕЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

З МЕТОДИКАМИ ВИКЛАДАННЯ

галузь знань: 01 Освіта

спеціальність 016 Спеціальна освіта
(шифр і назва напрямку підготовки)

освітня програма 016.00.01 Логопедія
(назва спеціалізації)

Спеціалізація спеціальна психологія
(назва спеціалізації)

Освітній рівень: другий (магістерський)

Схвалено на засіданні
кафедри спеціальної психології,
корекційної та інклюзивної освіти
Протокол № 5 від 18 квітня 2018 р.
Зав. кафедрою _____ О.В. Мартинчук

2017 – 2018 навчальний рік

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Сучасна підготовка фахівців за спеціальністю 016 Спеціальна освіта, освітньою програмою 016.00.01 Логопедія ґрунтується на інтеграції навчальних програм, які спрямовані на забезпечення високої ефективності майбутньої професійної діяльності в закладах освіти та реабілітації.

Програма комплексного кваліфікаційного екзамену з логопедії і спеціальної психології з методиками викладання передбачає ґрунтовне оволодіння теоретичним компонентом, що проявляється у визначенні рівня сформованості базових знань та уявлень у галузі логопедії, логопсихології та методики викладання фахових дисциплін і практичним, що передбачає володіння уміннями і навичками забезпечення корекційно-педагогічного супроводу навчально-виховного процесу в спеціальних та інклюзивних навчальних закладах, а також у викладацькій діяльності.

Отримання другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 016 Спеціальна освіта, освітньої програми 016.00.01 Логопедія базується на визначенні рівня підготовки випускників із нормативної частини циклу науково-предметної підготовки та циклу професійно-практичної підготовки відповідного навчального плану.

Чинним навчальним планом передбачена така форма держаної атестації:

Спеціальність, освітній рівень	Форма держаної атестації
Спеціальність 016 Спеціальна освіта, освітня програма 016.00.01 Логопедія, другий (магістерський) рівень	Комплексний кваліфікаційний екзамен з логопедії і спеціальної психології з методиками викладання

Питання до комплексного кваліфікаційного екзамену з логопедії і спеціальної психології з методиками викладання відповідають змісту робочих навчальних програм дисциплін, які виносяться на державну атестацію.

На комплексний кваліфікаційний екзамен з логопедії і спеціальної психології з методиками викладання виносяться зміст наступних навчальних дисциплін:

- логопедія;
- загальна, вікова та педагогічна логопсихологія;
- методика викладання фахових дисциплін (методика викладання спеціальної психології і логопсихології; методика викладання корекційної педагогіки і логопедії).

Випускники повинні продемонструвати теоретичні знання та практичні навички з нормативних дисциплін циклу професійно-практичної підготовки відповідно до навчального плану підготовки фахівців за спеціальністю 016 Спеціальна освіта, освітньою програмою 016.00.01 Логопедія.

ПРОГРАМА

комплексного кваліфікаційного екзамену з логопедії і спеціальної психології з методиками викладання для здобувачів другого (магістерського) рівня за спеціальністю 016 Спеціальна освіта, освітньою програмою 016.00.01 Логопедія

Логопедія

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЛОГОПЕДІЇ

Логопедія як наука про розлади мовлення, про методи їх попередження, виявлення та подолання засобами спеціального навчання та виховання. Об'єкт і предмет, мета і завдання логопедії як науки. Зв'язок логопедії з іншими науками та їх значення для розвитку теорії і практики логопедії. Мова і мовлення як діалектична єдність соціального, біологічного і психічного. Причини мовленнєвих порушень. Лінгвістичний, медико-біологічний та психолого-педагогічний підходи до аналізу мовленнєвих вад. Сучасні клініко-педагогічна та психолого-педагогічна класифікації мовленнєвих розладів.

ДИСЛАЛІЯ

Визначення дислалії, значення терміну. Короткі відомості з історії вивчення вад звуковимови. Поширеність та особливості прояву дефекту в різних вікових групах дітей. Вплив вад вимови звуків на оволодіння грамотою, на розвиток особистості дитини. Класифікація дислалії відповідно до причин, механізмів, кількісних та якісних проявів дефекту звуковимови. Функціональна дислалія, її форми відповідно до порушення психофізіологічного механізму; симптоматика. Органічна дислалія, її зумовленість аномаліями будови артикуляційного апарату. Мета, зміст та методика обстеження дитини з дислалією. Принципи, зміст та методи логопедичної роботи, спрямованої на виховання правильної вимови звуків. Характеристика основних етапів роботи над звуком: формування первинних вимовних умінь та навичок, постановки звуків і їх автоматизації, диференціації та введення у зв'язне мовлення. Недоліки вимови приголосних звуків та методика їх подолання.

ДИЗАРТРИЯ

Поняття про дизартрію, анартрію. Характеристика ступенів прояву та різновидів неврологічної патології як основи виникнення дизартрії. Основні порушення при дизартрії (структура дефекту). Класифікації дизартрії. Особливості когнітивного та психосоціального розвитку при дизартрії. Сучасні уявлення про легкі дизартричні розлади. Комплексний підхід до діагностики та реабілітації при дизартрії. Сутність всебічного обстеження та оцінки особливостей розвитку при дизартрії. Медико-психолого-педагогічний підхід до подолання порушень при дизартрії.

РИНОЛАЛІЯ

Визначення ринолалії. Анатомо-фізіологічні основи вивчення ринолалії. Характер ушкоджень мовленнєвого апарату при різних формах ринолалії. Сучасні уявлення про етіологію та патогенез внутрішніх незрощень губи та піднебіння. Сучасні клінічні підходи до лікування і медичної реабілітації дитини із ВНГП. Медико-психолого-педагогічна допомога дітям з ВНГП в Україні і закордоном. Психолого-педагогічна характеристика дітей з ринолалією. Первинні і вторинні дефекти при ринолалії. Класифікація ринолалії. Основні форми ринолалії. Етіологія «відкритої» і «закритої» ринолалії. Симптоматика форм «відкритої», «закритої» і «змішаної» форм ринолалії. Характеристика і співвідношення мовленнєвих та немовленнєвих симптомів. Особливості фізичного, психічного та мовленнєвого розвитку дітей із ринолалією. Обстеження мовлення дітей з ринолалією. Методика логопедичної роботи з подолання ринолалії.

ФОНЕТИКО-ФОНЕМАТИЧНИЙ НЕДОРОЗВИТОК МОВЛЕННЯ (ФФНМ)

Психолого-педагогічна класифікація порушень мовленнєвого розвитку. Історичний аспект розвитку класифікації порушень мовленнєвого розвитку у дітей. Сучасні клініко-педагогічна та психолого-педагогічна (за Р.Є.Левіною) класифікації мовленнєвих розладів. Поняття про ФФНМ. Затримка та недорозвиток мовлення. Визначення фонетико-фонематичного недорозвинення мовлення. Статистичні дані про поширеність ФФНМ. Причини мовленнєвих порушень /біологічні і соціально-психологічні, органічні і функціональні, центральні і периферичні/. Екзогенні та ендогенні фактори в етіології ФФНМ. Формування звукової сторони мовлення в онтогенезі. Психолого-педагогічна характеристика дітей із

ФФНМ. Характеристика пізнавальної діяльності дітей з ФФНМ. Характеристика готовності дітей з ФФНМ до школи.

ЗАГАЛЬНИЙ НЕДОРОЗВИТОК МОВЛЕННЯ (ЗНМ)

Поняття про ЗНМ. Поняття про системний недорозвиток мовлення. Визначення загального недорозвитку мовлення, відмежування його від інших форм мовленнєвої патології. Етіологія ЗНМ. Психологічні механізми розвитку мовлення в онтогенезі. Загальнофункціональні механізми мовлення. Психологічні механізми розвитку лексичної та граматичної сторін мовлення. Нормативні показники та критерії оцінювання стану сформованості лексичної сторони мовлення дитини. Нормативні показники та критерії оцінювання стану сформованості граматичної сторони мовлення дитини. Специфічні відхилення в формуванні всіх компонентів мовленнєвої системи при ЗНМ: фонетико-фонематичної; лексичної; граматичної; зв'язного мовлення. Особливості немовленнєвих функцій у дітей. Рівні загального недорозвитку мовлення (за Р.Є. Левіною). Обстеження мовлення дітей із ЗНМ. Зміст та методика логопедичної роботи при ЗНМ.

ЗАЙКАННЯ

Поняття, причини виникнення та симптоматика зайкання. Клініко-фізіологічна характеристика зайкання. Фізіологія зайкання. Симптоматика зайкання. Класифікація зайкання. Психологічні особливості особистості зайкуватих. Клінічне та психолого-педагогічне обстеження зайкуватих. Комплексний підхід до подолання зайкання. Сучасні методики та технології подолання зайкання в учнів, підлітків та дорослих. Профілактика зайкання.

АЛАЛІЯ

Визначення алалії. Причини, механізми алалії. Основні наукові напрямки вивчення алалії на сучасному етапі. Анатомо-фізіологічний аспект вивчення алалій. Класифікації алалій за різними принципами (етіологічним, патогенетичним, психологічним, лінгвістичним, психолінгвістичним). Структура дефекту при алалії. Основні форми алалії (моторна, сенсорна), форми моторної алалії (аферентна та еферентна, мішана). Поняття моторної (експресивної) алалії. Особливості формування всіх компонентів мовленнєвої системи у дітей із моторною алалією. Діагностичне обстеження дітей із алалією. Система корекційного впливу при моторній алалії. Поняття про сенсорну алалію. Психолого-педагогічна характеристика дітей із сенсорною алалією. Диференційна діагностика

сенсорної алалії. Система корекційно-виховного впливу при сенсорній алалії.

АФАЗІЯ

Визначення афазії, етіологія, механізми. Причини афазії. Характерні для афазії патогенні фактори. Співвідношення органічних і функціональних уражень, нейродинамічні перебудови. Механізми різних форм афазії. Афазія у дітей і дорослих. Класифікація афазій за різними принципами (етіологічним, патогенетичним, клінічним, психолінгвістичним). Основні форми афазій, їх характеристика (акустико-гностична, акустико-мнестична, семантична, динамічна, аферентна моторна, еферентна моторна, мішана форма). Мовленнєва симптоматика різних форм афазій. Немовленнєва симптоматика різних форм афазії. Діагностика мовленнєвих та немовленнєвих порушень при афазії. Система корекційно-відновлювальної роботи при афазії. Зміст та методики корекційно-відновлювальної роботи при різних формах афазії.

ОСОБЛИВОСТІ ЛОГОПЕДИЧНОЇ РОБОТИ ПРИ ПОРУШЕННЯХ ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ

Характеристика писемного мовлення з позицій психолінгвістичного підходу. Загальна характеристика вад писемного мовлення. Симптоматика дисграфії, дислексії, дизорфографії. Класифікація дисграфії, дислексії та дизорфографії. Логопедичне вивчення дітей з помилками у процесі читання та письма. Діагностика дисграфії, дислексії, дизорфографії. Методика подолання фонетичних помилок у письмі дітей із дисграфією. Методика подолання графічних та оптико-просторових помилок у письмі молодших школярів. Корекційна робота з подолання морфологічних та синтаксичних помилок у дітей із дисграфією та дизорфографією. Корекція та розвиток психічних процесів та розумових операцій у дітей із дисграфією, дислексією та дизорфографією. Формування готовності до навчання грамоти у дошкільників із недостатнім рівнем розвитку передумов письма. Організація логопедичної роботи з профілактики порушень писемного мовлення у молодших школярів.

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА РАННЬОЇ ДІАГНОСТИКИ ТА КОРЕКЦІЇ РОЗВИТКУ ДІТЕЙ З ТПМ

Характеристика розвитку дітей раннього віку. Поняття раннього віку та діагностика розвитку дітей раннього віку. Поняття «норма» і «відхилення» в розвитку дитини. Основні ознаки ТПМ. Класифікація ТПМ та їх коротка характеристика. Технології ранньої діагностики та корекції ТПМ. Формування підґрунтя для розвитку мовлення у дітей з ТПМ. Розвиток основних психічних функцій: відчуття, сприймання, уваги, пам'яті (наочно-образної, наочно-дійової, словесно-логічної, емоційної), уяви, мислення (наочно-дійового, наочно-образного). Розвиток грубої та дрібної моторики. Вправлення артикуляції, засвоєння артикуляційних образів з використанням предметів, іграшок, піктограм. Дихальні вправи, спрямовані на формування умінь направляти струмінь повітря, регулювати його інтенсивність. Ранній розвиток слухового сприймання у дітей як профілактика ТПМ. Розвиток зорового сприймання та його значення для становлення особистості дитини раннього віку. Наявність стійкого слухо-зорового зосередження. Сприймання музики, мовлення дорослих. Тактильне сприймання як засіб стимулювання розвитку пізнавальної сфери дитини. Розвиток імпресивного і експресивного мовлення. Розвиток рухової сфери дитини. Логоритміка. Розвиток фонетико-фонематичного слуху. Формування звуковимови з використанням звуконаслідувань та їх руховим супроводом. Використання складоритмічних вправ при формуванні та автоматизації звуковимови. Розвиток словесної пам'яті на основі складоритмічних образів мовленнєвого потоку (слів, словосполучень, фраз, віршів). Класифікація слів за подібністю складоритмів: добір до запропонованого слова іншого з відповідним складоритмом. Розвиток моторики і мовленнєвого дихання. Формування звуковимови, розвиток мовлення у дітей з ТПМ з використанням комп'ютерних програм “Живий звук”, “Видима мова” тощо.

ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЛОГОПЕДИЧНІЙ РОБОТІ

Роль іграшки в розвитку і вихованні дитини із ТПМ. Історія виникнення іграшки. Педагогічні вимоги до іграшки. Класифікація іграшок. Особливості використання іграшок в логопедичній роботі на різних вікових етапах. Сучасні класифікації ігор. Режисерські, сюжетно-рольові, театралізовані, дидактичні, рухливі ігри, ігри з будівельним матеріалом та їх характеристика. Корекційне значення гри. Можливості використання ігор в корекційній роботі. Гра як засіб діагностики психічного розвитку дитини.

Ігрова терапія як засіб психокорекції, історія її становлення. Ігрове корекційне заняття, його структура, прийоми проведення. Ігрова кімната, вимоги до її обладнання. Особливості ігрової діяльності дітей із дислалією, дизартрією, алалією та заїканням. Гра як допоміжний засіб діагностики психічного розвитку дитини із ТПМ. Порівняльна характеристика ігрової діяльності дошкільників з нормальним мовленнєвим розвитком та дошкільників із ТПМ. Місце гри в системі подолання мовленнєвих порушень. Особливості використання ігор в логопедичній роботі. Підготовчі ігри по розвитку артикуляційної та загальної моторики, слухової уваги. Ігри для розвитку фонематичного сприймання, аналізу та синтезу. Ігри для формування правильної звуковимови. Ігри для навчання дитини грамоті. Ігри для активізації мовленнєвого спілкування. Ігри, що сприяють розвитку лексико-граматичної сторони мовлення. Ігри, спрямовані на розвиток зв'язного мовлення. Методичні вимоги до використання словесних та мовленнєвих ігор в корекційній роботі. Особливості використання ігор із правилами та творчих ігор в корекційній роботі. Ігри для розвитку фізіологічного та мовленнєвого дихання. Ігрові прийоми та ігри, що використовуються з метою релаксації. Голосові вправи та ігри. Рухливі та музичні ігри в структурі логопедичних та логоритмічних занять. Характеристика ігор, що використовують в логопедичній роботі при подоланні дислексії та дисграфії. Методика використання настільних друкованих, словесних дидактичних ігор, конструктивних ігор, ігор для розвитку дрібної моторики. Наочність, як засіб подолання вад читання і письма.

ЛОГОПЕДИЧНА КОРЕКЦІЯ СИСТЕМНИХ ПОРУШЕНЬ МОВЛЕННЯ

Визначення понять «порушення розумового розвитку», «системні порушення мовлення». Класифікація порушень розумового розвитку. Класифікація системних порушень мовлення. Дискусійні питання класифікації системних порушень мовлення. Патологічні психологічні механізми мовлення, що спричиняють системні порушення мовлення. Вплив пізнавальної діяльності на формування мовлення. Визначення поняття «інтелектуальний компонент мовленнєвої діяльності». Зміст та структура інтелектуального компонента мовленнєвої діяльності. Операційний склад мовленнєвої діяльності: операції мовного аналізу, ймовірне прогнозування, контроль та самоконтроль, довільна увага, оперативна пам'ять та ін. і їх значення для засвоєння та використання мови

в актах комунікації. Методи діагностики складників інтелектуального компонента мовленнєвої діяльності. Особливості логопедичної роботи з дітьми, що мають порушення розумового розвитку. Особливості логопедичної роботи з формування фонетико-фонематичної, лексичної, граматичної сторін мовлення, зв'язного мовлення, писемного мовлення. Корекція інтелектуального компонента мовленнєвої діяльності у дітей з вадами розумового розвитку. Визначення «сенсорні порушення розвитку». Класифікація сенсорних порушень розвитку. Системні порушення мовлення у дітей з вадами зору. Особливості логопедичної роботи при порушеннях зору. Зміст та методика логопедичної роботи з подолання системного недорозвитку мовлення у дітей з вадами зору. Особливості мовленнєвого розвитку та організація логопедичної роботи з дітьми із розладами аутистичного спектра. Діагностика та корекція порушень мовленнєвого розвитку дітей із розладами аутистичного спектра. Особливості мовленнєвого розвитку та організація логопедичної роботи з дітьми із дитячим церебральним паралічем. Діагностика та корекція порушень мовленнєвого розвитку дітей із дитячим церебральним паралічем.

СУЧАСНІ ЛОГОПЕДИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Особливості обстеження слуху у дітей, обстеження слуху у немовлят, його значення для діагностики розвитку мовлення у дитини та інших психічних функцій, зокрема сприймання, пам'яті, мислення. Характеристика дітей з порушеннями слуху. Діти з порушеннями слуху: глухі діти, слабкочуючі, діти які втратили слух на пізніх етапах розвитку. Загальна характеристика та значення зорового аналізатора. Уміння розпізнати порушення слуху з поміж інших порушень мовлення у дітей (алалія, ЗПР тощо). Вікові особливості розвитку мовлення у дітей з порушенням слухової функції у порівнянні з дітьми, які розвиваються у відповідності з нормою. Сучасні технології слухопротезування. Методика формування звуковимови, усного мовлення у дітей з вадами слуху. Технології оволодіння складоритмом, розвиток словесної пам'яті. Автоматизація звуковимови на основі повторення мелодики слова, словосполучення, фрази, тексту одним і тим же складом. Спряжене мовлення, його значення для оволодіння мовленням дітьми з вадами слуху. Комп'ютерні навчальні програми, логопедичні методи формування звуковимови. Піктограми та їх використання при формуванні звуковимови, усного мовлення, розвитку образної та словесної пам'яті дітей з порушенням функцій слухового аналізатора. Особливості слухового

сприймання: складоритм, фонемі, доступні слуховому сприйманню дітей з різним ступенем втрати слуху. Особливості зорового сприймання. Фонемі, доступні розрізненню їх артикуляційних образів. Роль спряженого мовлення у розпізнаванні зверненого та автоматизації звуковимови. Формування внутрішнього мовлення, його значення для мовленнєвого та загального розвитку дитини з ТПМ. Звукопідсилювальна техніка, її значення для розвитку мовлення дітей з порушенням слухової функції. Компенсаторно-корекційні складові комп'ютерного комплексу "Живий звук". Особливості роботи з програмою "Живий звук". Методика формування мовлення у дітей з порушенням слухової функції. Зв'язок формування мовлення з розвитком слухової функції дитини. Використання комп'ютерних програм «Видима мова», «Світ звуків» як базових при формуванні мовлення та розвитку слуху у дітей з вадами слуху та мовлення. Значення кохлеарної імплантації для нормалізації стану слухової функції дитини. Піктограми та складоритми як базові складові формування звуковимови та розвитку мовлення, словесної та образної пам'яті дітей з вадами слуху.

Рекомендована література

1. Апаратно-програмний методичний комплекс з корекційно-розвитковою програмою «ЖИВИЙ ЗВУК». Інструктивно-методичний посібник/В. В. Засенко, А. А. Колупаєва, Б. С. Мороз, В. П. Овсяник, К. В. Луцько, Т. В. Богданович, В. О. Конюшняк. – К.: Видавець О. Т. Ростунов, 2011. – 286 с.
2. Гаврилова Н. С. Порушення фонетичного боку мовлення у дітей: монографія. – Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друк-Сервіс», 2011. – 200 с.
3. Дегтяренко Т., Павлова Н. Нейрологопедичний підхід у діагностиці та корекції тяжких порушень мовлення у дітей дошкільного віку / Т. Дегтяренко, Н. Павлова // Особлива дитина: навчання і виховання. – № 1 (77). – К.: Вид-во «Педагогічна преса», 2016. – С. 38-29.
4. Ільяна В. Особливості організації корекційної роботи вчителя-логопеда з розвитку фонематичних процесів у дітей молодшого шкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення / В. Ільяна // Особлива дитина: навчання і виховання. – № 2 (74). – К.: Вид-во «Педагогічна преса», 2015. – С. 45-52.
5. Конопляста С. Ю. Логопсихологія : навч. посіб / С. Ю. Конопляста, Т. В. Сак ; за ред. М. К. Шеремет. – К. : Знання, 2010. – 256 с.
6. Кульбіда С. В. Українська дактилологія: наук.-метод. посіб. / С. В. Кульбіда. – К. : Педагогічна думка, 2007. – 256 с.

7. Лазарева І. А. Неврологічні основи логопедії: Навчально-методичний посібник для студентів дефектологічних спеціальностей / І. А. Лазарева. – Луганськ, 2005 – 132 с.
8. Ленів З. П. Діагностика усного мовлення старших дошкільників засобами арт-терапії: навч.-метод. посіб. / З. П. Ленів. – К. : Спадщина, 2011. – 64 с.
9. Логопедія: підручник / За ред. М.К. Шеремет. — Вид. 3-тє, перер. та доповн. — К.: Видавничий Дім «Слово», 2015. — 776 с.
10. Малярчук А. Я. Розвиток усного та писемного мовлення молодших школярів / А. Я. Малярчук. – К.: Літера ЛТД, 2008. – 336 с.
11. Програма розвитку глухих дітей дошкільного віку/К. В. Луцько (заг. ред), О. В. Мартинчук., О. П. Круглик. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. – 395 с.
12. Собонович Є. Ф., Тищенко В. В. Програмні вимоги до корекційного навчання з розвитку мовлення у дітей старшого дошкільного віку з вадами інтелекту / Є. Ф. Собонович, В. В. Тищенко. – К.: Актуальна освіта, 2004.
13. Хрестоматія з логопедії / за ред. Шеремет М. К., Мартиненко І. В. – К.: КНТ, 2006.

ЗАГАЛЬНА, ВІКОВА ТА ПЕДАГОГІЧНА ЛОГОПСИХОЛОГІЯ

Предмет та об'єкт логопсихології як галузі психологічної науки. Співвідношення логопсихології з суміжними дисциплінами: логопедією, нейропсихологією, патопсихологією, клінічною психологією, неврологією, диференціальною психологією та іншими. Завдання логопсихології. Характеристика понять: норма, патологія, дефект, інвалідність. Історичні аспекти становлення логопсихології: проблематика та персоналії. Основні концепції логопсихології. Психофізіологічні основи логопсихології (І. Павлов, О. Лурія, О. Хомська, Л. Цветкова, А. Семенович, Н. Бернштейн та інші). Лінгвістичні основи логопсихології (К. Бюлер, А. Потебня та інші). Концепція мовлення як базової вищої психічної функції (Л. Виготський). Концепція внутрішньої картини мовленнєвого дефекту. Теорія нормального та порушеного розвитку. Загальна характеристика методів логопсихології: спостереження, експеримент, аналіз продуктів діяльності, опитування, тестування, експертне оцінювання. Принципи психолого-педагогічної діагностики. Методи психологічної допомоги: консультування, психокорекція, психотерапія.

Сутність поняття розвитку. Загальні закономірності розвитку особистості в онтогенезі. Поняття дизонтогенезу. Сутність феномену

порушення розвитку. Структура порушення розвитку. Типологія дизонтогенезу: ретрадації, пошкоджений розвиток, асинхронний розвиток, дефіцитарний розвиток, дисфункції дозрівання. Психологічні параметри дизонтогенезу за В. Лебединським. Чинники дизонтогенезу: біологічні, психологічні та соціальні. Внутрішні механізми подолання дизонтогенезу: адаптація та компенсація. Зовнішні механізми подолання дизонтогенезу: абілітація та корекція. Порівняльна характеристика мови та мовлення. Функції та види мовлення. Сутність потреби у спілкуванні. Рівні розвитку потреби спілкування за М. Лисіною. Розвиток мовлення та спілкування у дитинстві. Характеристика мовлення з позицій психолінгвістики та класифікації мовленнєвих порушень. Чинники мовленнєвих порушень. Основні види мовленнєвих порушень первинного характеру. Розлади мовлення вторинного характеру.

Сутність структури психічного. Особливості сприймання при порушеннях мовлення. Особливості уваги при порушеннях мовлення. Особливості пам'яті при порушеннях мовлення. Особливості мисленнєвої діяльності при порушеннях мовлення. Особливості уяви та її специфіка при порушеннях мовлення. Сутність поняття особистість. Фіксованість на дефекті. Особливості самосвідомості при порушеннях мовлення. Особливості самооцінки та рівня домагань. в нормі та при порушеннях мовлення. Неадаптивні та адаптивні форми поведінки. Адаптивна поведінка осіб із порушеннями мовлення.

Особливості пізнавальної сфери дітей із ФФНМ. Особливості емоційної сфери дітей із ФФПМ. Особливості особистості дітей із ФФНМ. Особливості спілкування та міжособистісних відношень дітей із ФФНМ. Особливості розуміння та продукування мовлення дітьми із ФФНМ. Особливості пізнавальної сфери дітей із ЗНМ. Особливості емоційної сфери дітей із ЗНМ. Особливості особистості дітей із ЗНМ. Особливості спілкування та міжособистісних відношень дітей із ЗНМ. Особливості розуміння та продукування мовлення дітьми із ЗНМ. Особливості пізнавальної сфери дітей із мелодико-інтонаційними порушеннями та темпо-ритмічними порушеннями мовлення. Особливості емоційної сфери дітей із мелодико-інтонаційними порушеннями та темпо-ритмічними порушеннями мовлення. Особливості особистості дітей із мелодико-інтонаційними порушеннями та темпо-ритмічними порушеннями мовлення. Особливості спілкування та міжособистісних відношень дітей із мелодико-інтонаційними порушеннями та темпо-ритмічними порушеннями мовлення. Особливості розуміння та продукування мовлення дітьми із мелодико-інтонаційними порушеннями та темпо-ритмічними порушеннями мовлення.

Зміст готовності до шкільного навчання. Структура психологічної готовності до шкільного навчання: пізнавальна, особистісна та соціальна готовність до школи. Загальна оцінка готовності до шкільного навчання дітей із порушеннями мовлення. Проблеми навчання дітей з порушеннями мовлення. Загальна характеристика особливостей мовлення при певних емоційних станах. Професійно важливі якості корекційного педагога для роботи з дітьми з особливостями психофізичного розвитку. Шляхи формування професійної компетентності корекційного педагога. Синдром професійного вигорання та його профілактика. Загальний огляд проблеми диференційної діагностики.

Рекомендована література

1. Детская логопсихология : учеб. пособие для студентов вузов, обучающихся по специальности «Спец. дошк. педагогика и психология» / [Денисова О.А. и др.] : под редакцией В.И. Селиверстова. – М. : Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2008. — 175 с.
2. Дошкольная логопсихология: [учебник] / под. ред.. В.И.Селиверстова. – СПб.: Питер, 2010. – 321 с.
3. Калягин В. А. Логопсихология: [учебник] / В. А. Калягин, Т. С. Овчинникова. – М.: Академия, 2008. – 313 с.
4. Конопляста С. Ю. Логопсихологія : навч. посіб / С. Ю. Конопляста, Т. В. Сак ; за ред. М. К. Шеремет. – К.: Знання, 2010. – 256 с.
5. Косякова О. О. Логопсихология: Учебное пособие / О. О. Косякова. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2007.
6. Логопатопсихология: учеб. пособие для студентов / под ред. Р. И. Лалаевой, С. Н. Шаховской. – М.:Гуманитарный издательский центр ВЛАДОС, 2011.
7. Логопедія: підручник / За ред. М. К. Шеремет. — Вид. 3-тє, перер. та доповн. — К.: Видавничий Дім «Слово», 2015. — 776 с.
8. Логопсихология /Авт.-сост. С.В.Лауткина. – Витебск: Изд-во УО «ВГУ им. П. М. Машерова», 2007. – 150 с.
9. Мартиненко І. В. Логопсихологія: курс лекцій. Навчальний посібник. 2-е вид., виправл. і доповн./ І. В. Мартиненко. – К.: ДІА, 2016. – 116 с.
10. Мартиненко І. В. Особливості комунікативної діяльності дітей старшого дошкільного віку з системними порушеннями мовлення: монографія/ І. В. Мартиненко. – К.: ДІА, 2016. – 308 с.
11. Твардовская А. А. Логопсихология. Конспект лекций / А. А. Твардовская; Каз.федер.ун-т. – Казань, 2014. – 72 с.

Методика викладання фахових дисциплін

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ КОРЕКЦІЙНОЇ/СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ І ЛОГОПЕДІЇ

Предмет методики викладання корекційної педагогіки і логопедії. Мета та основні задачі дисципліни. Місце та роль фахових дисциплін в системі багаторівневої підготовки фахівців. Основні проблеми методики викладання корекційної/спеціальної педагогіки. Підготовка педагогічних кадрів для викладання корекційної/спеціальної педагогіки в Україні. Функції навчального предмету. Нормативно-правове забезпечення викладання фахових дисциплін у вищій школі. Закон України «Про вищу освіту» (2014 р.). Сутність та структура навчальних планів. Навчальна програма як нормативний документ, що розкриває зміст знань, умінь та навичок з навчальної дисципліни. Способи побудови навчальних програм. Структура робочої навчальної програми. Тенденції розвитку змісту навчальних дисциплін «Корекційна/спеціальна педагогіка», «Логопедія» на початку ХХІ століття. Загальна характеристика змісту курсу „Спеціальна педагогіка” у вищому педагогічному закладі освіти. Знання зі спеціальної педагогіки та їх структура. Характеристика структураних компонентів базових знань вчителя-дефектолога з корекційної/спеціальної педагогіки. Шляхи і засоби підвищення ефективності викладання корекційної/спеціальної педагогіки і логопедії. Організаційні особливості навчальних занять з корекційної/спеціальної педагогіки і логопедії. Лекції з фахових дисциплін: характерні особливості, вимоги до проведення. Використання мультимедійного забезпечення у процесі викладання педагогічних дисциплін. Використання ЕНК у процесі вивчення фахових дисциплін. Особливості проведення семінарських занять: розв’язування педагогічних задач, організація і проведення ділової гри тощо. Особливості проведення практичних занять. Самостійне вивчення літератури, підготовка студентів до семінарських і практичних занять зі спеціальної педагогіки і логопедії. Нетрадиційні форми навчання спеціальної педагогіки. Характеристика методів педагогічної підготовки майбутнього викладача: гностичні, проектувальні, конструктивні, комунікативні, організаторські, оцінні, прикладні. Методи пізнання педагогічної професії.

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ І ЛОГОПСИХОЛОГІЇ

Проблеми оптимізації процесу навчання: раціоналізація, модернізація, інтенсифікація, вдосконалення учбового процесу, підвищення ефективності, ідеальний результат. Внутрішні та зовнішні закономірності процесу навчання. Основні складові: дидактичний компонент; гносеологічний компонент; психологічний компонент; організаційний компонент. Засоби та принципи навчання. Сутність викладання психологічних фахових дисциплін. Об'єкт, предмет, мета та завдання викладання спеціальної психології. Об'єкт, предмет, мета та завдання викладання логопсихології і спеціальної психології. Компетенції студентів та результати навчання. Інноваційні методи активізації навчання: проблеми та перспективи. Поняття про технологію навчання. Загальнодидактичні методи та їх роль в активізації навчання. Програмоване, розвивальне та проблемне навчання. Навчання, засноване на дослідженнях. Сутність інтерактивного навчання. Застосування активних методів навчання в організації та проведенні практичних занять зі спеціальної психології та логопсихології. Ігрові методи навчання. Методика розробки, організації та проведення ділових ігор. Дискусія як метод інтерактивного навчання. Інноваційне застосування методу case-study в професійній підготовці майбутніх фахівців спеціальної освіти. Методи „круглого столу”. Поняття про метод „мозкової атаки”. Перевернутий клас, ВУОД, БРИКОЛАЖ. Тренінг як форма комплексного використання інтерактивних методів та прийомів навчання. Організаційно-нормативні питання професійного становлення викладача. Функції (навчально-методична, дослідницька, організаційна, виховна) та ролі викладача. Знання, вміння, здібності та особистісні якості викладача. Умови успішної адаптації молодого викладача до умов діяльності. Стилі педагогічної діяльності викладача: авторитарний, ліберальний, демократичний. Педагогічна взаємодія, її види та функції. Вимоги до учасників педагогічного процесу. Образ викладача очима студентів. Образ студента очима викладача. Професійна та особистісна компетентність викладача. Імідж викладача. Проблеми мотивації студентів до навчання. Організація перевірки та оцінки знань з психології. Основні функції та принципи перевірки та оцінки знань. Види та форми (колоквіум, залік, екзамен, контрольна робота) перевірки знань. Поняття самоконтролю. Кваліфікаційні роботи: реферати, курсові, дипломні. Оцінка результатів навчальної діяльності студентів. Методика оцінювання. Рівні засвоєння інформації. Засоби підвищення ефективності навчальної та викладацької діяльності. Активізація й регуляція психічних функцій та процесів: інтерес,

увага, сприйняття, мислення. Психологічні особливості мовлення викладача.

Рекомендована література

1. Бистрова Ю. В. Інноваційні методи навчання у вищій школі України [Електронний ресурс] / Ю. В. Бистрова // Право та інноваційне суспільство : електрон. наук. вид. – 2015. – № 1 (4). – Режим доступу: <http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2015/04/Bystrova.pdf>
2. Дубасенюк О. А., Антонова О. Є. Методика викладання педагогіки: навчальний посібник [Електронний ресурс] – Вид. 2-ге, доп. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. – 375 с. – Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/12521/1/.pdf>
3. Жуков С. М. Викладання психологічних дисциплін у сучасних навчальних закладах: навч. посіб. / Сергій Михайлович Жуков, В'ячеслав Валентинович Самойлов. – Артемівськ: ДонУЕП, 2015. – 435 с.
4. Карандашев В. Н. Методика преподавания психологии: учебное пособие / В. Н. Карандашев. – СПб.: Питер, 2006. – 250 с.
5. Козак Л. В. Дослідження інноваційних моделей навчання у вищій школі [Електронний ресурс] / Людмила Василівна Козак // Освітологічний дискурс, 2014, № 1 (5) – Режим доступу: http://elibrary.kubg.edu.ua/4280/1/Kozak_LV_Doslidjennya_innov_mod_2014.pdf
6. Компетентнісний підхід у професійній діяльності майбутніх психологів: моногр. / авт. кол.; за наук. ред. О. М. Лозової. – Вінниця: “Віндрус”, 2014. – 184 с.
7. Стрельников В. Ю. Сучасні технології навчання у вищій школі : модульний посібник для слухачів авторських курсів підвищення кваліфікації викладачів МПК ПУЕТ / В. Ю. Стрельников, І. Г. Бритченко. – Полтава: ПУЕТ, 2013. – 309 с.
8. Таран О. П. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів: підходи, аспекти і структура визначення / О. П. Таран // Моніторинг якості освіти: теорія і практика: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. / редкол.: В.О. Огнев'юк, Л. Л. Хоружа та ін. – К.: КМПУ імені Бориса Грінченка, 2009. – С. 181-185.
9. Таран О. П. Професійне самовизначення старшокласників у сфері психолого-педагогічного супроводу дітей з особливостями психофізичного розвитку / Ю. С. Мішина, О. П. Таран // Педагогічний процес: теорія і практика: зб. наук. праць. – К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2015. – №3-4. – С. 16-19.